

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain 11 luvun 4 b ja 4 c §:n muuttamisesta sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden työttömyysturvalain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annettujen lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain 11 luvun 4 b ja 4 c §:n muuttamisesta sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden työttömyysturvalain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annettujen lakien muuttamisesta (HE 93/2020 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- vanhempi hallitussihteeri Timo Meling, työ- ja elinkeinoministeriö (etäkuuleminen)
- hallitussihteeri Meri Pensamo, työ- ja elinkeinoministeriö (etäkuuleminen)

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- Kansaneläkelaitos
- KEHA-keskus
- Pohjois-Karjalan TE-toimisto
- Uudenmaan TE-toimisto
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- STTK ry
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Työttömien Keskusjärjestö ry
- Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry
- oikeustieteen tohtori Jaana Paanetoja

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Valiokunnan mietintö TyVM 11/2020 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain väliaikaista muuttamista sekä eräiden työttömyysturvalain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annettujen lakien muuttamista.

Muutokset liittyvät työnhakijoiden työttömyysturva-oikeuden ja yrittäjien starttirahaoikeuden turvaamiseen sekä työ- ja elinkeinotoimiston tehtävien hoitamiseen COVID-19-pandemian aikana. Pandemian pitkittyessä työttömyysturvalain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain väliaikaisten pandemiaan liittyvien säännösten voimassaoloa on tarpeen jatkaa. Samalla tehtiisiin eräitä pienempiä pandemiaan liittyviä väliaikaisia muutoksia.

Lomautettujen työttömyysturva-oikeutta ja yrittäjien työmarkkinatukioikeutta koskevien työttömyysturvalain väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 31.12.2020 asti. Väliaikaisten säännösten sisältöä muutettaisiin siten, että työllistyminen kokoaikatyöhön yli kahden viikon ajaksi estäisi työttömyysetuuden saamisen. Myös työttömyysturvaseuraamuksia koskevien työttömyysturvalain väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 31.12.2020 asti.

Työnhakijan haastattelun järjestämistä ja työnhaun voimassaoloa koskevien julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 31.12.2020 asti ja starttirahan enimmäiskeston pidentämistä 12 kuukaudesta 18 kuukauteen koskevan väliaikaisen säännöksen voimassaoloa 31.12.2021 asti. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin lisättäisiin väliaikaiset säännökset, joiden perusteella työnhakijan omaehtoisen opiskelun tukemista työttömyysetuudella voidaan jatkaa, jos opinnot viivästyvät COVID-19-pandemian takia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 neljänteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan pääosin voimaan 1.7.2020. Lomautettujen työttömyysturva-oikeutta ja yrittäjien työmarkkinatukioikeutta koskevat muutokset työttömyysturvalain väliaikaisiin säännöksiin tulisivat kuitenkin voimaan 1.8.2020. Lait olisivat voimassa 31.12.2020 asti lukuun ottamatta starttirahan enimmäiskestoa koskevaa muutosta, joka olisi voimassa 31.12.2021 asti.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Käsittelyssä olevat työttömyysturvalain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain väliaikaiset COVID-19-pandemiaan liittyvät muutokset on hyväksytty eduskunnassa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintöjen TyVM 3/2020 vp — HE 27/2020 vp, TyVM 4/2020 vp — HE 35/2020 vp ja TyVM 6/2020 vp — HE 58/2020 vp pohjalta. Väliaikaiset lait ovat voimassa pääosin 30.6.2020 tai 31.7.2020 saakka. Poikkeuksena on starttirahaa koskeva muutos, joka on voimassa 30.6.2021 asti.

Valiokunnan mietintö TyVM 11/2020 vp

Esityksessä ehdotetaan edellä todettujen työttömyysturvalain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain väliaikaisten muutosten voimassaolon jatkamista. Samalla ehdotetaan, että lakeihin vielä tehdään eräitä COVID-19-pandemiaan liittyviä väliaikaisia muutoksia.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kannattaa väliaikaisten työttömyysturvalain ja julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain muutosten voimassaolon jatkamista sekä esityksessä ehdotettuja eräitä tarkennuksia ja puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina seuraavin huomautuksin.

Kokoaikatyön vaikutus työttömyysetuuteen

Työttömyysturvalain väliaikaisen muutoksen aikana lomautetulla ja yrittäjällä on oikeus työttömyysetuuteen sen estämättä, mitä työttömyysturvalain 2 luvussa säädetään työllistymisestä yli kaksi viikkoa kestävään kokoaikatyöhön. Väliaikaisten lakien säätämisen aikana oletuksena oli, että COVID-19-pandemia kestää lyhyehkön ajan eikä lomautetuilla tai yrittäjillä pandemian ja lain voimassaoloaikana ole tosiasiallisesti mahdollisuutta hakeutua muuhun työhön.

Pandemian pitkittyessä ja pandemiaan liittyviä rajoituksia vähitellen purettaessa on käynyt ilmeiseksi, että työmahdollisuuksia on enenevässä määrin, minkä vuoksi esityksessä ehdotetaan, että väliaikaisia työttömyysturvalain 11 luvun 4 b ja 4 c §:iä muutetaan siten, että työllistyminen yli kaksi viikkoa kestävään kokoaikatyöhön estää työttömyysetuuden saamisen.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kannattaa ehdotettua muutosta. Valiokunta huomauttaa, että väliaikaisten säännösten soveltamista ohjaavat työttömyysturvalain toistaiseksi voimassa olevat "normaaliajan" säännökset. Siten työttömyysturvalain 11 luvun 4 b ja 4 c §:ää sovellettaessa sovelletaan myös muun muassa työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohtaa, jossa on määritelty, mitä kokoaikatyöllä tarkoitetaan.

Viestintä ja seuranta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toistaa hallituksen esityksestä eduskunnalle (HE 58/2020 vp) laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 ja 8 luvun sekä työttömyysturvalain 2 a luvun 13 §:n ja 11 luvun väliaikaisesta muuttamisesta antamassaan mietinnössä (TyVM 6/2020 vp) esittämänsä kehotuksen huolehtia siitä, että väliaikaisista laeista tiedottamiseen ja työnhakijoiden neuvontaan kiinnitetään erityistä huomiota paitsi väliaikaisten lakien voimassa ollessa myös palattaessa toistaiseksi voimassa olevien lakien soveltamiseen.

Valiokunta huomauttaa, että väliaikaiset muutokset monimutkaistavat työnhaku- ja työttömyysturvajärjestelmää entisestään. Erityisesti niille henkilöille, jotka ovat tarvinneet työttömyysturvaa ensimmäistä kertaa vasta väliaikaisten lakien voimassa ollessa, saattaa palaaminen ns. normaaliajan sääntelyyn aiheuttaa oikeudenmenetyksiä, koska säännösten sisältöä ja niiden vaatimuksia ei tunneta. Tällaisten tilanteiden välttämiseksi TE-hallinnossa tulee kehittää erityisiä työnhakijoille yksilöllisesti suunnattuja viestintätoimia, joilla varmistetaan, että oikeudenmenetyksiä ei synny tietämättömyyden vuoksi.

Vielä valiokunta muistuttaa, että väliaikaisten lakien vaikutuksia tulee seurata tarkasti ja että kokemuksiin tulee käyttää hyödyksi TE-hallinnon toimintoja kehitettäessä. Valiokunta kiinnittää eri-

Valiokunnan mietintö TyVM 11/2020 vp

tyistä huomiota verkkopalvelujen kehittämiseen. Valiokunta tähdentää, että verkkopalvelut eivät saa muodostua huonon käytettävyytensä vuoksi palvelujen käytön esteeksi tai aiheuttaa asiakkaille oikeudenmenetyksiä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 93/2020 vp sisältyvät 1.—6. lakiehdotuksen.

Helsingissä 16.6.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anna Kontula vas
varapuheenjohtaja Katja Taimela sd
jäsen Kim Berg sd
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Jukka Mäkynen ps
jäsen Anders Norrback r
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Sofia Virta vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen